

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

Oviedo, Francisco de

Lvgdvni, M.DC.LI.

§. 6. Argumenta soluuntur contra doctrinam modò traditam.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95503](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95503)

volitionis; & Deus diceretur causa prima illius. Quia influxus, & dependentia volitionis à Deo in ipsum resolueretur, etiam si Deus mediatur non influeret in volitionem. Modò tamen assero Deum dici causam primam volitionis; quia est causa virtutis creatæ, à qua producitur, est insuper non dependens ab alia. Vnde, cum dicimus, volitio dependet à voluntate, & rogamus; voluntas, à quo dependet? respondemus, ab anima; & rursus anima à Deo: Deus autem à nullo dependet. Ex quo fit Deum esse causam primam non resolvablem in aliam, non solum ea ratione, quia immediate concurrat, sed etiam ratione concursus mediati, quem exhibet media alia causa creatæ.

73 Alia ratione Deus dici potest causa prima effectuum; quia applicat causas creatas ad operandum per productionem physicam presentie ad effectus physicos; & per productionem cogitationum ad voluntatis opera, præcipue ad opera honesta, & meritoria; ad quæ elicenda Deus sanctis cogitationibus, in quibus præuenientem gratiam constituunt Theologi, ex meritis Christi voluntatem excitat. Quem influxum non habent causæ creatæ, quia licet cogitatio ad opus naturale possit naturaliter ab obiecto applicato produci, obiectum & illius applicatio in Deum, tanquam in primam causam, à qua dependet, reduci debent.

74 Rursus Deus dici potest causa prima prioritate dignitatis, non solum quia secundum suam entitatem causa increata est nobilior principio creato, sed quia principalis operatur, sine subordinatione, respectu libertatis, seu indeterminatis, vel necessitatis causæ secundæ in ordine ad suam operationem. Rem explico: volitio est actio, quæ non potest non à Deo, & voluntate dependere ex ipso, quod sit in rerum natura; & ita voluntas non potest illam sine concursu Dei elicere, neque Deus sine concursu voluntatis valere illam efficere. Hæc tamen intercedit differentia; quod Deus pro libertate sua poterit voluntatem determinare, ut necessariò producat actionem, & illam impedire, ne talem actionem, sed volitionem producat, neque illi resistere poterit voluntas si efficaciter independentem ab illius libertate, ita ut ipsa voluntate ad volitionem producendam: voluntas autem non potest Deum cogere ut illa totam volitionem producat.

75 Ultimò: Deus causa prima dicitur respectu volitionis liberæ: quia prius est Deum se ipsum determinare ad volitionem producendam, dependentem à libertate voluntatis, per decretum indifferens explicandum punct. sequenti, quam voluntatem determinare volitionem, & per hanc se ipsam determinare modo supra explicato. Respectu causæ necessariæ nulla est propria determinatio; quia non supponitur indifferentia. Nihilominus calefactionem ipsam solemus vocare determinationem ignis ad calefaciendum, quæ essentialiter supponit determinationem Dei volentis cum igne calefacere. Et in hoc sensu prius intelligitur Deus per suam volitionem determinatus ad calorem producendum cum igne, quam ignis determinatus conspiciatur per suam actionem. De effectibus, qui tantum à Deo dependent, & non à causa secunda necessum agere non erit. Cum enim Deus est unica causa sine consortio aliis effectum producat, distinguendus non est diversus modus influendi causæ primæ, & secundæ, cum nulla sit secunda; & ex dictis cur tunc Deus causa prima dicenda sit, facile constabit. Quæ sufficiant modò, ut quicquid facile videat non desiderari principia, ex quibus distinguantur influxus causæ primæ, & secundæ, physica ex terminata prædeterminatione. Venio iam ad argumenta Thomistarum soluenda.

§. VI.

Argumenta soluta contra doctrinam modò traditam.

76 Obiiciunt primò Thomistæ, ut probent de ratione primæ causæ esse operari media physica prædeterminatione: Deus operatur, ut prima causa: ergo prius natura influit in effectum, quam causa creatæ: ergo non ex eo, quod moueat voluntatem mediis cogitationibus, quia hæc possent ab Angelo immitti, & tamen Angelus, non ut prima causa operaretur: ergo necessaria est præmotio physica, ut Deus operetur per modum causæ primæ. Neque excessus in perfectione quidquam conducit; quia non querit causa perfectior alia concausa, & perfectior effectus est causa primæ, alia anima perfectior specie impressa, cum qua producit intellectionem, & perfectior ipsa esset causa prima respectu illius.

Franc. de Quiedo, Philosoph. Tom. I.

Respondeo ex dictis, multis titulis Deum esse causam primam respectu volitionis, sine eo, quod physicam prædeterminationem producat. Vide quæ supra dixi. Ad argumentum respondeo, non esse de ratione causæ primæ influere in effectum prius naturæ, quam causa secundæ, sed influere tanquam virtus, & potentia, quæ ab alio principio non dependeat, neque necessum est recurrere ad cogitationes, quas Deus immittit, etiam ut prima, quas si iniiceret Angelus, non esset ut prima causa, sed ut principium dependens à Deo.

Obiicit Aluarez disp. 18. num. 14. causa, quæ habet esse ab alio, habet operari ab illo. Ob quod probat Concil. Flor. decreto de fide Catholica, Verbum habere à Patre esse principium Spiritus sancti, quia à Patre habet esse. Et Christus Ioan. 7. ait: *Doctrina mea non est mea, sed eius, qui misit me.* Respondeo, omnes causas creatas habere operari à Deo; quia à Deo habent virtutem operatiam, & quia Deus immediate operatur cum illis; ita ut nequeant sine Deo operari: quod optimè sine physica prædeterminatione componitur.

Obiicit idem Aluarez supra num. 12. omnes causæ creatæ sunt instrumenta: ergo omnes prædeterminantur à Deo. Antecedens probatur ex D. Thom. quæst. 3. de potentia art. 9. & ratione; quia causa creatæ non potest esse principalis causa, quia esse est actus vniuersalissimus, in quem tantum Deus, ut causa principalis influere potest. Consequentia probatur de ratione instrumenti est agere, ut motum à causa principali: ergo omnis creatura, quæ agit, ut instrumentum, agit ut mota. Respondeo, non omnes causas creatas strictè loquendo esse tantum instrumenta; sed causas principales potentes influere in rationem entis contractam ad suos effectus. Quod autem dicitur Deum tantum posse influere in rationem entis, explicui iam supra, ubi dixi, hoc loquendi modo tantum significari Deum; & non aliam causam, posse in omnes effectus creatos influere. Ad auctoritatem Diui Thomæ Respondeo, Angelicum Doctorem non loqui de instrumento strictè sumptò, sed quodam modo dici voluisse causas creatas instrumenta, quia sicut instrumentum subditur artificio, ita causæ creatæ subduntur Deo. Neque in consequenti illationem inuenio; quia non est de ratione instrumentalitatis, physica præmotio ad operandum determinari.

Obiicit quartò: Deus non potest operari actionem vitalem, sine potentia vitali: ergo impossibile est influere, ut causam primam in actionem vitalem, quin prius influat in ipsam potentiam: ergo non potest operari, ut causa prima, respectu vitalis actionis, quin physicam prædeterminationem in potentia producat. Sic argumentatur Aluarez num. 42. Hoc argumentum maiori explicatione indiget, quam solutione. Mihi tamen illud explicare non incumbit, neque in explicando tempus infumere placet. Scio enim, nihil difficultatis in illo, quantumvis explicato inueniendum esse. Respondeo, concessio antecedenti, distinguendo consequens: impossibile est Deum influere in actum vitalem, quin prius influat in ipsam potentiam, tanquam in effectum, hoc est, quin prius illam producat, concedo consequentiam; quin prius influat in ipsam potentiam tanquam in subiectum producendo in illam physicam prædeterminationem, nego consequentiam. Nullum enim vestigium illationis inter antecedens, & consequens apparere potest.

Obiicit Aluelda disp. 6. num. 13. & 14. Operatio causæ secundæ, ut est à causa secunda, est formaliter à Deo: ergo Deus non solum concurrat per concursum simultaneum, sed per concursum præuium. Probatur consequentia; per concursum simultaneum, effectus quatenus formaliter dependet à causa secunda, non dependet à Deo proximè, sed tantum remotè, quatenus causa secunda dependet à Deo; ergo debet dari alius specialis concursus, per quem actio, ut dependens à causa secunda, dependet à Deo. Primum antecedens probant Thomistæ; quia actio, ut causæ secundæ est creatura: ergo ut à causa secunda dependet à Deo; quia de ratione creaturæ est dependere à Deo. Neque illis satisfacies si dicas operationem creatam ut à causa secunda, nihil aliud esse quam operationem ipsam, & causam secundam; ac proinde operationem, ut à causâ secundâ, dependere à Deo dicere dependentiam operationis, & ipsius causæ secundæ. Hanc enim solutionem sic impugnant: potest Deus conferre Solem, & conferre illuminationem; & tamen potest Sol non illuminare.

Y 3 ergo

ergo Solem illuminare aliquid est præter substantiam illuminationis, & Solis: ergo operatio, provt à causa secunda, quidquam aliud importat, præter operationem, & causam secundam. Sic Aluelda supra.

45 Idem argumentum in Alueldam retorqueo: operatio procedens à physica prædeterminatione, vt dependet à physica prædeterminatione dependet à Deo, quia vt à physica prædeterminatione est etiam creatura, de ratione cuius est habere dependentiam à creatore: ergo Deus non solum concurret cum hac physica prædeterminatione per concursum simultaneum; sed per aliud præuium, quo agat in ipsam prædeterminationem: sicut ipsi Thomistæ volunt concurrere cum igne ad producendum calorem. Plura alia in Alueldam expendi possent; sed ne in rebus levis momenti immorer, ad solutionem argumenti deuenio. Respondeo, operationem creatam secundum se totam, physicè dependere à Deo per ipsammet entitatem, per quam indivisibiliter pendet à causa prima, & à causa secunda, & ita ex parte actionis non esse formalitatem diversam, per quam dependet à causa prima à formalitate, per quam dependet à causa secunda: nihilominus, ex modo nostro concipiendi, distingui extrinsecè per nostros actus actionem, provt dependentem à causa prima, & provt dependentem à causa secunda, quia cum dicimus actionem, provt dependentem à causa prima, etiam si ex parte obiecti in recto significati sumamus id, quod formalissimè est dependentia à causa prima, & secunda, in obliquo tantum sumimus, vnum terminum, seu principium talis dependentiæ. Cum verò dicimus actionem, vt dependentem à causa secunda, ex parte obiecti in recto significati sumimus eundem formalissimum respectum ad causam primam ex parte tamen obliqui sumimus alterum terminum, seu alterum principium eiusdem dependentiæ, videlicet causam secundam. Vnde actio, vt dependens à causa prima, & vt dependens à causa secunda, distinguuntur per extrinsecam connotata, non tamen secundum formalitatem in recto significatam. Quia tamen qui dicit actionem, vt dependentem à causa prima, & actionem vt dependentem à causa secunda, non solum dicit significatum in recto, & constitutum formale intrinsecum actionis; sed etiam obliquè connotata, hinc est, quod actio, quatenus dependet à causa prima, & quatenus dependet à causa secunda, formaliter differat ratione extrinseci connotati. Ad argumentum in forma respondendum est: actio provt à causa prima, & à causa secunda, dependet à Deo, distinguo antecedens: eademmet actio, secundum eundem respectum indivisibilem intrinsecum, per quem respicit causam secundam, respicit causam primam, concedo: dicit idem connotatum, quando cognoscitur, vt formaliter per nostram cognitionem sumitur in ordine ad causam primam, & quando, vt formaliter sumitur in ordine ad causam secundam, nego. Quia vt sumitur in ordine ad causam secundam, dicit tantum tanquam connotatum causam secundam, & non primam, & vt sumitur in ordine ad causam primam, dicit tanquam connotatum, causam primam, & non secundam. Quæ diversitas connotationum est valde extrinseca actioni; nam hæc per suam entitatem semper dicit respectum ad causam creatam, & increatam, si est actio, medià quâ causa secunda operatur. Quod autem intellectus illam significet cum hoc, vel cum illo connotato, nimis accidentale, & extrinsecum est actioni. Ad confirmationem illam: actio provt à causa secunda est creatura, distinguo antecedens: est creatura connotans formaliter causam primam ex modo nostro concipiendi, nego: connotans tantum causam secundam ex eodem nostro modo concipiendi, concedo. Si iterum infes: de essentia creature est connotare causam primam, distinguo: est connotare causam primam, vt præcisè connotat secundam ex parte respectus tenentis se ex parte obiecti in recto, concedo: ex parte obliqui, subdistinguo: est connotare causam primam formaliter, vt connotat secundam, nego: absolute, concedo.

S. VII.

Vltima actualitas actionis prædeterminationem in actu primo non exposcit.

46 C Apud aliud, ex quo Dominicani intendunt originem trahere suam physicam prædeterminationem, est

actualitas effectus, ex qua intendunt probare debere dari in potentia præmotionem aliquam, per quam auferatur illius potentialitas, & constituitur in actu ad operandum. Quia entitas in actu non potest oriri ex entitate in potentia, & quia si potentia creata sine physica prædeterminatione esset in actu ad operandum, illi conveniret ratio puri actus, quæ tantum Deo competere potest. Caput hoc abscondere difficile non erit, si explicemus terminos, quibus non mediocriter res, aliàs facilis, & clara, sit difficilis, & obscura.

Actualitas potentialitati opponitur, & ita tot dantur actualitatum genera, quot potentialitatum. Duplex est potentia: vna logica, alia physica. Potentia logica est illa, quæ res aliqua possibilis dicitur: hæc convenit materię primæ, quæ est primum subiectum, & subsistentiæ, quæ est vltima perfectio substantialis, constituens vltimò naturam perfectam, & cuicumque accidenti vltimò persistenti substantiam, & omnibus entitatibus, quæ continentur intra obiectum omnipotentis. Hæc potentia perfectissimè actuatur, & perficitur per existentiam cuiusvis rei, secluso quolibet alio in illa recepto; potentia enim logica, quam habet materia prima ad existendum, quæ possibilis dicitur, omnino est reducta ad vltimum & perfectum suum actum, quando materia existit, siue formam habeat, siue illa careat. Quia existentia formæ, neque illius receptio non est exercitium potentialitatis Logicæ, quam habet materia ad existendum. Hanc actualitatem requirit omnis potentia physica ad operandum; implicat enim aliquid non existens physice operari. In hoc sensu existentiam cuiusvis rei actum purum dicere possemus illius potentie Logicæ: quia tota perfectissimè reducta est ad actum. Nihilominus nomine actus puri significare solemus existentiam rei, ita per suam essentiam existentis, vt implicet ipsam deficere, vel non esse: & in hoc sensu solus Deus est actus purus. Reliqua vero entia creata dicuntur habere aliquid admixtum potentialitatis, quia licet existant, potuerunt antecedenter non existere, & possunt deficere.

Potentia physica triplex est, actiua, passiva & terminatiua. Actus harum potentialiarum supponunt illas iam existentes, & sunt omnino extra conceptus potentialiarum. Imò realiter ab illis distincti, quod non convenit actui potentie Logicæ; qui realiter, imò neque formaliter ex parte obiecti à sua potentia distinguitur. Potentia ad agendum ad suum actum reducitur per actionem; & hæc convenit Deo, qui per suam entitatem est potens efficere, & per actionem constituitur actu efficiens. Neque respectu huius actus potentialitatis in Deo imperfectionem arguiturque in ordine ad illum Deus per suammet entitatem purus actus dici potest; quia Deus per suammet entitatem præcisè non constituitur efficiens.

Potentia passiva ad actum reducitur per receptionem alicuius formæ intrinsecè inherens subiecto. Hæc potentia repugnat Deo, sicuti illius actus. Deus enim per suammet simplicissimam entitatem est perfectissimus, & in hoc sensu dicitur actus purus, id est ens summè perfectum, sine admixtione alicuius perfectionis superadditæ intrinsecè inherens, & sine nova perfectione ab ipso distincta illi adueniente. Hæc perfectio nulli substantiæ creatæ competit, omnes enim perficiuntur aliquibus accidentibus; imò nulli entitati creatæ; accidens enim vltimum, in quo aliud non recipitur, etsi non perficiatur per formam, perficitur per subiectum, ratione cuius constituitur existens, & sine quo non potest existere. Quod enim dicitur accidens esse perfectionem subiecti; & subiectum non esse perfectionem substantiæ, est dicere, accidens ex se ordinari ad perficiendum subiectum, & non è contrà. De facto tamen, & accidens perficitur per subiectum, & subiectum per accidens, & ex utroque resultat concretum perfectius quocumque eorum seorsim sumpto.

Potentia terminatiua sumitur in ordine ad diversos terminos. Potentia terminatiua dicitur respectu actuum vitalium. v. g. color habet potentiam terminandi visionem. Quodcumque ens potens est terminare intellectionem, & sic de aliis actibus. Dicitur etiam potentia terminatiua unionis partis essentialis, vel integralis ad aliam partem essentialem, vel integram, vel suppositi ad naturam, vel accidentium ad substantiam per modum subiecti, quod informant; vel non per modum subiecti, sed per modum